

Od lokalnego dziedzictwa do globalnego kontekstu. Digitalizacja materiałów fotograficznych i audiowizualnych

konferencja, 27 marca 2025 - księga abstraktów

Organizator: Fundacja Archeologia Fotografii

Patronat honorowy: Marszałek Województwa Mazowieckiego oraz Jej Magnificencja Pani Rektor Szkoły Filmowej w Łodzi

Partnerzy: Fujifilm, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk

Fundacja Archeologia Fotografii

Od lokalnego dziedzictwa do globalnego kontekstu

Digitalizacja materiałów fotograficznych i audiowizualnych

KONFERENCJA

27 marca 2025
Miejsce: IS PAN, ul. Długa 26, Warszawa

Więcej na: www.faf.org.pl

WYDARZENIE OBJĘTE HONOROWYM PATRONATEM MARSZAŁKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ORAZ JEJ MAGNIFICENCJI PANI REKTOR SZKOŁY FILMOWEJ W ŁODZI

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Partnerzy

Patronat honorowy

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

FUJIFILM

INSTYTUT SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Szkoła Filmowa w Łodzi

Patron Honorowy: Marszałek Województwa Mazowieckiego

Pierwszy panel obrad

10:45-11:15 – **dr Weronika Kobylińska** (Szkoła Filmowa w Łodzi, Fundacja Archeologia Fotografii) – *Odkryć Mazowsze na nowo. Krajobraz i dziedzictwo regionu w Wirtualnym Muzeum Fotografii*

Abstrakt

Wystąpienie poświęcone jest digitalizacji jako jednej z metod konserwacji prewencyjnej, która daje unikatową możliwość głębszej analizy zróżnicowanego dziedzictwa kulturowego Mazowsza - zarówno materialnego, jak i niematerialnego. W ramach prezentacji zaprezentowane zostaną wybrane zdjęcia z Wirtualnego Muzeum Fotografii, prowadzonego przez FAF, wskazując na istotne relacje między miejscem, pamięcią a tożsamością regionalną. Szczególny nacisk zostanie położony na twórczość trzech postaci, których prace fotograficzne charakteryzują się odmiennym podejściem artystycznym. Tadeusz Sumiński w

swoich pracach koncentruje się na pejzażu Mazowsza, tworząc nastrojowe kompozycje oddające piękno natury. Danuta Rago dokumentuje życie codzienne w stylu reportażowym, oddając autentyczność scen ulicznych. Z kolei Marek Piasecki skupia się na życiu elit intelektualnych, portretując postaci takie jak Miron Białoszewski czy Henryk Stażewski, co nadaje jego fotografiom unikalny wymiar kulturowy. Prezentacja skupi się na analizie tych trzech wybranych kolekcji fotograficznych oraz sposobach ich udostępniania w przestrzeni wirtualnej, podkreślając rolę technologii cyfrowych w ochronie i popularyzacji dziedzictwa kulturowego Mazowsza. Dzięki digitalizacji i kontekstualizacji zbiorów możliwe staje się odkrywanie na nowo zapomnianych obrazów regionu oraz ich współczesne odczytanie. Referat tym samym zachęca do eksperymentalnego, nowatorskiego spojrzenia na fotografie archiwalne.

dr WERONIKA KOBYLŃSKA – historyczka sztuki i niezależna kuratorka, adiunktka w PWSFTviT, prezeska Fundacji Archeologia Fotografii. Guest professor w Aleksander-Brückner-Zentrums für Polenstudien (Martin-Luther-Universität, 2020). Kuratorka wystaw, m.in. w Muzeum Narodowym w Warszawie, w Galerii Studio (wraz z Dorotą Jarecką i Pauliną Olszewską) czy na Rybnik Foto Festival. Prowadziła wykłady na Politechnice Warszawskiej i w stołecznej ASP. W 2022 r. zrealizowała staż podoktorski w Kulturwissenschaftliches Institut Essen (KWI). Stypendystka m.in. Fundacji na rzecz Nauki Polskiej oraz MKiDN. Jej druga książka poświęcona polskiej fotografii („Awangardowa klisza. Polska fotografia w dwudziestoleciu międzywojennym”) została nominowana do Nagrody im. J. Długosza (2022).

11:15-11:45 – **Monika Sarwińska** (Szkola Filmowa w Łodzi) – *Cyfrowe archiwum filmowe. Studium przypadku na podstawie Archiwum PWSFTviT w Łodzi*

Abstrakt

Szkolne Archiwum Filmowe łódzkiej PWSFTviT od 1948 roku zajmuje się zbieraniem, przechowywaniem i udostępnianiem dorobku artystycznego swoich studentów. Etiudy szkolne, często intrygujące artystycznie są świadectwem kształtowania się talentów, zapowiedzią przyszłego stylu. Równie często bywają nieudolne, nieukończone, zachowane jako świadectwo pierwszych artystycznych porażek. Archiwum Szkolne przechowuje wszystkie. Wraz z nastaniem ery cyfrowej mamy ambicje je zdigitalizować i upublicznić. Nie selekcjonujemy ich, nie interesują nas bieżące trendy i oceny krytyków. Naszą ambicją jest udostępnienie pełnego zbioru pozostawiając oceny odbiorcom. Wierzymy, że obraz przemówi lepiej niż tysiąc słów. Wierzymy również, że podstawowym zadaniem archiwum filmowego jest dawanie filmom na nośnikach analogowych nowego życia, włączanie ich w obieg bieżącej produkcji jako materiał do nowych filmów oraz w dyskurs naukowy na temat powojennego polskiego kina i historii. W tym celu powołaliśmy do życia portal www.etiudy.filmschool.lodz.pl – narzędzie wyszukiwania, podglądu i opracowywania wszystkich zdigitalizowanych etiud szkolnych. Chcieliśmy dać naszym filmom ponowną szansę na zaistnienie w publicznej świadomości, wydobyć z niebytu filmy zapomniane, zaś tym znanym przywrócić poprzez rekonstrukcję dawny blask. Innowacyjność naszej bazy danych polega nie tylko na połączeniu jej z uznanymi portalami o tematyce filmowej jak w ww.filmpolski.pl, czy EUROPEANA, ale także na oddaniu inicjatywy użytkownikom, którzy

mogą dowolnie wyszukiwać, grupować i opisywać interesujące dla nich fragmenty filmów. Interaktywne archiwum filmowe w praktyce.

mgr MONIKA SARWIŃSKA – od 2010 roku kierowniczka Archiwum Szkolnego Łódzkiej Szkoły Filmowej. Absolwentka filmoznawstwa i wiedzy o mediach audiowizualnych i filologii polskiej na Uniwersytecie Łódzkim oraz informacji naukowej i bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Warszawskim. Specjalizuje się w tworzeniu internetowych baz danych. Redaktorka portali www.filmpolski.pl oraz www.etiudy.filmschool.lodz.pl.

11:45-12:15 – **Magdalena Hartwig** (Archiwum Akt Nowych) – *Wizualne źródła historii XX wieku. Czym zajmuje się Sekcja Ikonografii w Archiwum Akt Nowych?*

Abstrakt

Sekcja Ikonografii znajdująca się II Oddziale Ewidencji i Opracowania Archiwum Akt Nowych została utworzona w styczniu 2023 roku, by obejmować opieką merytoryczną archiwalne fotografie z zasobu AAN. Głównymi jej zadaniami jest ewidencjonowanie, inwentaryzacja oraz opracowanie materiałów ikonograficznych z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi opisu oraz digitalizacji. W wystąpieniu zostanie przedstawiona specyfika zdjęć, którymi zajmuje się ta instytucja oraz o możliwościach ich wykorzystania we współpracy z innymi archiwami, instytucjami i organizacjami.

MAGDALENA HARTWIG - historyczka sztuki, archiwistka fotografii, st. kustosz w Sekcji Ikonografii AAN. Z Archiwami Państwowymi związana od 2008 roku. Najpierw w Narodowym Archiwum Cyfrowym w Oddziale Zbiorów Fotograficznych a od 2023 roku w Archiwum Akt Nowych jako kustosz w Sekcji Ikonografii. Brała udział w programie archiwizacji zbiorów Kultury Paryskiej w Maisons-Laffitte, współpracowała z Instytutem Józefa Piłsudskiego w Londynie i Nowym Jorku oraz z Polskim Instytutem Naukowym w Nowym Jorku, zajmowała się opracowaniem archiwum Krzysztofa Kieślowskiego. Przez rok kierowała Działem Zbiorów i Działem Ikonografii Muzeum Getta Warszawskiego.

12:15-12:45 – **Max Cegielski** (pisarz, kurator) – *Jak badacz z artystą: praca nad archiwami na przykładzie projektu „One man does not rule a nation”*

Abstrakt

W ramach wystąpienia zostanie ukazane jak archiwalne zdjęcia mogą zostać wykorzystane we współczesnych przedsięwzięciach artystyczno-historycznych. Centralnym case study będzie projekt-instalacja o tytule „One man does not rule a nation”. Bada on współpracę Polski z Ghaną w latach 60. XX wieku m.in. przez pryzmat dawnej fotografii analogowej. Szczególny namysł w ramach działań poświęcono tkaninom kente i ich zmieniającym się

znaczeniom oraz pomnikowi „Sword Monument” zaprojektowanemu przez ważną polską rzeźbiarkę, Alinę Ślesińską. Instalacja zrealizowana przez Janka Simona i Maxa Cegielskiego nie tyle rekonstruuje ówczesne wydarzenia, ale bada geopolityczne konteksty PRL-u i dekolonizujących się krajów Afryki, wskazując na ich wpływ na współczesną dyskusję o globalnej sprawiedliwości i współpracy. Refleksja ta jest zaś możliwa dzięki digitalizacji i ponownemu upowszechnianiu cyfrowego dziedzictwa wizualnego.

MAX CEGIELSKI - pisarz, dziennikarz, kurator. Autor powieści i reportaży m.in. „Okno Świata. Od Konstantynopola do Stambułu”, za którą otrzymał nagrodę imienia Beaty Pawlak. W 2023 ukazały się eseje „Kongo w Polsce. Włóczęgi z Josephem Conradem”. Członek zarządu stowarzyszenia Unia Literacka. Autor projektów artystycznych, m.in. z Jankiem Simonem kurator wystaw Sklep Polsko- Indyjski/Prince Polonia (Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, Clark House Initiative w Bombaju, Trafo Szczecin; 2017-2018) oraz One man does not rule a nation (Ljubljana Biennale, Trafo Szczecin, FCA Ghana, Red Clay Studio Tamale; 2023-2025). Współprowadził program „Hala Odlotów” w TVP Kultura, za który otrzymał nagrodę Grand Press w roku 2015. Od marca 2024 współpracuje z radiową Trójką prowadząc audycję książkową „Plik Tekstowy”. Stypendysta Miasta Warszawy oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Przerwa obiadowa (12:45-13:45)

Drugi panel obrad

13:45-14:15 – **dr Monika Supruniuk** (ASP w Warszawie) – *Degradacja filmów – diagnoza, prewencja i metody spowalniania procesów starzenia*

Abstrakt

Degradacja taśm filmowych i magnetycznych stanowi kluczowe wyzwanie w pracy opiekunów analogowych zbiorów audiowizualnych. Procesy takie jak hydroliza octanowa (syndrom octowy), rozkład nitrocelulozy czy blaknięcie i przebarwienia obrazu są dobrze udokumentowane, jednak dokładne mechanizmy ich działania pozostają mniej znane. Wystąpienie skupi się na diagnozie najczęstszych problemów, metodach wykrywania niepokojących symptomów oraz strategiach spowalniania procesów rozkładu filmów. Omówione zostaną praktyczne rozwiązania konserwatorskie, w tym optymalizacja warunków przechowywania poprzez kontrolę mikroklimatu oraz metody monitorowania stanu nośników, umożliwiające wydłużenie okresu użytkowania taśm filmowych.

dr MONIKA SUPRUNIUK - konserwatorka i restauratorka dzieł sztuki, specjalizująca się w konserwacji i restauracji papieru, fotografii i filmu. Absolwentka Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki warszawskiej ASP (tam też obroniła pracę doktorską). Prowadzi zajęcia na swojej macierzystej uczelni. Pełniła funkcję kierownika działu konserwacji zbiorów

filmowych w FilMOTECE Narodowej - Instytucie Audiowizualnym w Warszawie (2018-2023). Obecnie pracuje w Centrum Sztuki Współczesnej - Zamek Ujazdowski. Laureatka stypendium Młoda Polska (2013).

14:15-14:45 – **dr Jacek Jackowski** (IS PAN) – *System Etnofon – centralne repozytorium cyfrowe polskiego dziedzictwa etnofonograficznego*

Abstrakt

W 2014 roku – a więc 10 lat temu – powrócono w Zbiorach Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN do realizacji międzywojennej idei centralnego archiwum fonograficznego, gromadzącego w jednej, wspólnej przestrzeni całe zachowane dziedzictwo etnofonograficzne. Cyfrowe repozytorium nagrań dźwiękowych i audiowizualnych – Etnofon – to przestrzeń dedykowana do gromadzenia, opracowywania merytorycznego, archiwizowania oraz zgodnego z prawem i bezpiecznego udostępniania do badań nagrań dokumentalnych (powstałych w ramach tzw. field recordingu) polskiej, zróżnicowanej regionalnie muzyki tradycyjnej, śpiewu i tańca. System Etnofon tworzy strukturę wielu powiązanych ze sobą logicznie baz danych wypełnionych szczegółowymi informacjami – metadanymi – o utworach, nagraniach, wykonawcach etc. W repozytorium znajdują się także cyfrowe obiekty towarzyszące i powiązane z nagraniami, np. obiekty graficzne (transkrypcje tekstowe, muzyczne, protokoły, fotografie etc.). Efektem prac dokumentacyjnych prowadzonych w ramach wielu projektów i grantów są wciąż udoskonalane i uszczegóławiane standardy opisu zróżnicowanych materiałów i dokumentów etnofonograficznych oraz metodyka ich opracowywania i prezentacji – Etnofon jest zatem centralnym a zarazem jedynym miejscem, w którym etnomuzykologiczne dokumenty fonograficzne i audiowizualne mogą – w cyfrowej wersji – zostać zaprezentowane w szerokim kontekście ogólnopolskiego dziedzictwa etnofonograficznego i stanowić wiarygodną i spójną bazę do badań nie tylko etnomuzykologicznych ale też w zakresie szeroko pojętej humanistyki cyfrowej i działań interdyscyplinarnych.

dr JACEK JACKOWSKI - muzyk, muzykolog. Absolwent Wydziału Edukacji Muzycznej UMFC w Warszawie (2000) oraz Instytutu Muzykologii UW (2004). Od 2004 roku kierownik Zbiorów Fonograficznych IS PAN. Zajmuje się ochroną, archiwizacją, digitalizacją, opracowaniem oraz upowszechnianiem najstarszego zasobu etnofonograficznego w Polsce. W tym zakresie współpracuje z wieloma ośrodkami zagranicznymi. Redaktor trzech płytowych serii wydawnictw IS PAN oraz serii książek Polska muzyka tradycyjna - dziedzictwo fonograficzne. Jego zainteresowania badawcze skupiają się na tradycji muzycznej w katolickiej pobożności ludowej. Prowadzi badania terenowe połączone z nagraniami muzyki tradycyjnej. Juror licznych konkursów i festiwali muzycznych, dyrygent (m.in. założyciel zespołu wokально-instrumentalnego Canticum Gratorum, przy Sanktuarium Opatrzności Bożej w Wilanowie), konsultant muzyczny (teatry, muzea, zespoły), współautor wielu audycji radiowych i telewizyjnych.

14:45-15:15 – **dr Piotr Lasek i Marta Stawińska** (IS PAN) – *Materiały wizualne do badań polsko-ukraińskiego dziedzictwa kulturowego. Opracowanie, integracja i udostępnienie*

Abstrakt

Wystąpienie dotyczy digitalizacji, opracowanie i udostępnienie materiałów wizualnych, dotyczących zabytków architektury na obszarze obecnej Ukrainy, przechowywanych w Instytucie Sztuki PAN w Warszawie. Kolekcja zawiera ok. 6 000 fotografii i rysunków pomiarowych. Materiały te stanowią efekt wieloletnich badań dokumentacyjnych, rozpoczętych jeszcze przed II wojną światową m.in. przez pracowników i współpracowników Centralnego Biura Inwentaryzacji Sztuki. Zintegrowane udostępnianie domawianych tu materiałów, zgodnie ze standardami FAIR, wdroży narzędzie badawcze do wielowątkowej eksploracji zasobu, co pozwoli na ich pełne wykorzystanie podczas odbudowy Ukrainy po zakończeniu działań wojennych, jak też ułatwi dostęp do nich w celach pozanaukowych (wydawnictwa, film, wystawy itp.).

dr PIOTR LASEK - historyk sztuki, absolwent Instytutu Historii Sztuki UKSW (2006), doktor nauk humanistycznych (2012), na podstawie dysertacji *Turris fortissima nomen Domini. Murowane wieże mieszkalne w Królestwie Polskim od 1300 r. do połowy XVI w.* Od 2014 r. pracownik naukowy Instytutu Sztuki PAN, od 2017 r. kierownik Zbiorów Fotografii i Rysunków Pomiarowych. Zakres jego badań obejmuje architekturę obronno-rezydencjonalną Europy późnego średniowiecza oraz wczesnej nowożytności, jak też ochronę i inwentaryzację zabytków architektury w Polsce w l. 1918-1939. Uczestnik konferencji oraz kongresów krajowych i zagranicznych (m.in. w Chorwacji, na Słowacji i na Węgrzech). W 2018 r. odbył wyjazdy badawcze do Izraela (03-08 VI; na zaproszenie the Israel Academy of Sciences and Humanities) oraz Szwecji (5-11 XI; na zaproszenie the Royal Swedish Academy of Sciences). Stypendysta Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2018, 2022), członek Stowarzyszenia Historyków Sztuki.

mgr MARTA STAWIŃSKA - absolwentka filozofii na UW oraz Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Od 2017 r. pracuje w Dziale Fotografii i Rysunków Pomiarowych Instytutu Sztuki PAN.

Przerwa kawowa (15:15-15:35)

Trzeci panel obrad

15:35-16:05 – **Andrzej Daniluk** (ekspert ds. digitalizacji) – *Proces digitalizacyjny w praktyce: jak uzyskać wysokiej jakości odwzorowania cyfrowe materiałów czarno-białych*

Abstrakt

Wystąpienie będzie poświęcone kompleksowemu omówieniu procesu digitalizacji kolekcji fotografii czarno-białej, ze szczególnym uwzględnieniem praktycznych aspektów projektów z zakresu cyfryzacji odbitek i negatywów. Przedstawione zostaną kluczowe kryteria doboru sprzętu, konfiguracji stanowisk oraz rozwiązań technicznych dostosowanych do różnych typów obiektów. W trakcie prezentacji omówione zostaną także kwestie związane z narzędziami i metodami pomiaru jakości oraz planowania i przeprowadzenia projektu digitalizacyjnego. Wystąpienie będzie wzbogacone o praktyczne wskazówki i przykłady, co pozwoli uczestnikom na całościowe zapoznanie się i zrozumienie przebiegu całego procesu digitalizacji.

ANDRZEJ DANILUK - absolwent Warszawskiej Szkoły Fotografii, Akademii Filmu i Telewizji. Pracował m.in. w tygodniku WPROST jako fotoedytor, fotograf i szef Działu Foto. Współtwórca wystawy głównej Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Od wielu lat specjalizuje się w digitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego. Był ekspertem w dziedzinie obrazowania cyfrowego i digitalizacji m.in. w tak istotnych instytucjach jak Biblioteka Narodowa w Warszawie, Muzeum Narodowe w Warszawie, Narodowe Archiwum Cyfrowe. Prowadzi warsztaty i szkolenia z zakresu digitalizacji, metodologii, kontroli jakości, technik fotografowania i obróbki obrazu cyfrowego.

16:05-16:35 – **Mateusz Bolesta i Monika Wojdyna** (Narodowe Archiwum Cyfrowe) – *Digitalizacja kolorowych negatywów z zasobu Narodowego Archiwum Cyfrowego – doświadczenia, spostrzeżenia i proponowane metody*

Abstrakt

Po przejściu od automatycznej digitalizacji przy użyciu skanerów do fotografii cyfrowej stanęliśmy przed trudnym wyzwaniem odnalezienia prawidłowego sposobu odwracania kolorowych negatywów w stosowanym przez nas oprogramowaniu. W jednej przestrzeni, dwie różne osobowości - Monika i Mateusz - znalazły dwa odmienne rozwiązania. Z ostatnich doświadczeń jasno wynika jak osobiste preferencje rzutują na ostateczny obraz. Bez jednolitych wytycznych digitalizacji materiałów transparentnych dostrzegamy jak trudny i nieoczywisty jest ten temat z punktu widzenia skanerzystów, szczególnie zajmujących się materiałami transparentnymi.

MATEUSZ BOLESTA - od 2015 roku pracuje przy digitalizacji materiałów fotograficznych w Narodowym Archiwum Cyfrowym. W ramach działalności NAC jako Centrum Kompetencji ds. digitalizacji materiałów archiwalnych, prowadzi szkolenia oraz webinary poświęcone digitalizacji fotografii, jak również służy wsparciem konsultacyjno-ekspertycznym w zakresie technik oraz wytycznych digitalizacji. Prywatnie pasjonat fotografii analogowej i kolekcjoner analogowych aparatów fotograficznych.

MONIKA WOJDYNA - fotograf z wykształcenia, zawodu i pasji. W Narodowym Archiwum Cyfrowym jako starszy fotograf odpowiada za digitalizację materiałów fotograficznych. Będąc kobietą z Aspergerem poszukuje prostych rozwiązań usprawniających przepływ pracy, lecz nie straszne są jej też trudne wyzwania.